



แนวทางการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท GUIDELINES FOR ATTAINING HEAVEN IN THERAVADA BUDDHISM

พระวรวุฒิ วิสุทธิเมธี (โอทอง), พูนศักดิ์ กมล

PhraWorawut Wisutthimethi (Othong), Poonsak kamol

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, PhraNakhonSiAyutthaya

วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chaiyaphum Buddhist College

Corresponding author, e-mail: warawut19952538@G-mail.com,

poonsakkamol@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 28 มิถุนายน 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 2 สิงหาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 3 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่อง สวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท หมายถึง ภูมิที่มีอารมณ์เป็นเลิศ คือเป็นที่อยู่ของเทวดา ประเภทของสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือเสวกามคุณ เรียกว่า “เทวดา” มีอยู่ 6 ชั้น และประเภทไม่เสวกามคุณ เรียกว่า “พรหม” มีอยู่ 20 ชั้น แบ่งเป็นรูปพรหม 16 และอรุปรหม 4 แนวทางการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท คือการมีศรัทธาต่อพระรัตนตรัย การให้ทาน และการรักษาศีล ทำให้ไปเกิดเป็น “เทวดา” การเจริญภาวนาทำให้ไปเกิดเป็น “พรหม” ถ้าเจริญพระกรรมฐานจนสิ้นอาสวะกิเลสแล้ว ก็จะได้เข้าสู่ความเป็นพระอริยบุคคล คือพระอรหันต์ จึงไม่ต้องกลับมาเกิดอีก

คำสำคัญ: แนวทางการปฏิบัติ, พระพุทธศาสนาเถรวาท, สวรรค์, คติความเชื่อ

Abstract

The purpose of this article is to study Heaven in Theravada Buddhism means a place of excellent emotions, which is the residence of angels. The types of heaven in Theravada Buddhism are divided into 2 types: those who indulge in sensual pleasures, called “angels”, which have 6 levels, and those who do not indulge in sensual pleasures, called “brahmas”, which have 20 levels, divided into 16 form-brahmas and 4 formless-brahmas. The practice to reach heaven in Theravada Buddhism is to have faith in the



Triple Gem, give alms, and observe the precepts, which will lead to being born as “angels”. Practicing meditation will lead to being born as “brahmas”. If one practices meditation until the defilements are exhausted, one will attain the state of an Ariya person, which is an Arahant, and thus will not have to be reborn again.

Keyword: Practice, Theravada Buddhism, Heaven, Belief

บทนำ

ทุกสรรพสิ่งทั้งหลายในโลกใบนี้ ล้วนมีการเกิดขึ้นตั้งอยู่ และเสื่อมสลายไปในที่สุด อันเป็นกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ ที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบ และนำมาแสดงให้กับมนุษย์ทั้งหลายได้รับทราบ หากนำมาคิดพิจารณาแล้ว จึงจะเห็นจริงตามพระดำรัสของพระพุทธองค์ และยังพบว่าไม่มีใครหรือสิ่งใดที่จะรอดพ้นจากกฎธรรมชาติเหล่านี้ไปได้ มนุษย์นั้นได้ชื่อว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่ประเสริฐกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นบนโลกใบนี้ มนุษย์แต่ละยุคแต่ละสมัยก็มีความแตกต่างกัน มีผู้คนสงสัยกันมากในทุกยุคทุกสมัยว่า คนเราเมื่อตายแล้วไปไหนซึ่งมีคำตอบที่หลากหลาย บางคนมีความเชื่อว่าตายแล้วสูญ บางคนเชื่อว่าตายแล้วไม่สูญ แต่โดยทั่วไปแล้วไม่ทราบว่าตายแล้วไปไหน ซึ่งความเชื่อเหล่านี้มีผลต่อชีวิตหลังความตายของบุคคลนั้น คือถ้าเชื่อว่าตายแล้วสูญก็จะไม่ประกอบคุณงามความดี เมื่อละโลกนี้ไปแล้ว ปรโลกที่บุคคลนั้นจะไปก็จะเศร้าหมองทุกข์ทรมานยิ่งนัก แต่ถ้าหากมีความเชื่อว่าตายแล้วไม่สูญ ก็จะประกอบแต่คุณงามความดีอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ไปบังเกิดในภพภูมิที่ดีงาม คือสุคติโลกสวรรค์ อันเป็นปรโลกที่มีแต่ความสุขสำราญ ความรื่นเริงบันเทิงใจ (จักราพิชญ์ อัตโน, 2560)

พระพุทธศาสนาเถรวาทเชื่อว่า สัตว์โลกรวมถึงมนุษย์เมื่อตายไปแล้ว หากจิตยังมีกิเลสอยู่ย่อมที่จะบังเกิดอีก แต่จะเกิดเป็นอะไรนั้นขึ้นอยู่กับกรรมที่ทำ ถ้าทำดีจะไปเกิดในภพภูมิที่ดี เรียกว่า สุคติ ถ้าทำกรรมชั่วจะไปเกิดในภพภูมิที่ไม่ดี เรียกว่า ทุกคติ แต่ทั้งสุคติภพและทุกคติภพนี้หากแยกย่อยออกไปจะมีทั้งหมด 31 ภูมิ มักจะเรียกว่า วัฏสงสาร หมายถึง ภพภูมิเป็นที่เวียนว่ายตายเกิด ของสัตว์ทั้งหลายที่ยังมีกิเลสอยู่ ซึ่งภพภูมิทั้ง 31 ภูมิ แบ่งออกเป็นสุคติ 27 ภูมิ ได้แก่ มนุษย์ 1 สวรรค์ 6 รูปพรหม 16 และอรุปรหม 4 ส่วนทุกคติ 4 ภูมิ ได้แก่ นรก เปรต อสุรกาย และสัตว์เดรัจฉาน อย่างละ 1 ภูมิ หนทางที่จะนำไปสู่ภพภูมิที่ดี คือสุคติภูมินั้นพระพุทธศาสนาเถรวาทได้กล่าวเอาไว้ว่า บุคคลเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ได้ประกอบกรรมที่เป็นกุศล คือการมีศรัทธาในพระรัตนตรัย การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญสมาธิภาวนาอย่างเป็นประจำสม่ำเสมอ ครั้นได้ละอัตภาพจากโลกมนุษย์ไปแล้ว บุคคลนั้นย่อมจะเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ได้เสวยความสุขอันเป็นของทิพย์ อาทิ เช่น รูปทิพย์ เสียงทิพย์ กลิ่นทิพย์ กายทิพย์ และสัมผัสอันเป็นทิพย์ (ณัฐพชรธรรม ธนันทเมธารณ, 2554)

สิ่งเหล่านี้ล้วนบังเกิดขึ้นจากอำนาจของการกระทำกรรมที่เป็นกรรมดี ส่งผลให้ไปบังเกิดในภพภูมิที่สูง คือสวรรค์อันเป็นกามาวจรภูมิ ส่วนเรื่องของการปฏิบัติเพื่อเข้าถึงสวรรค์นั้น ก็จะต้องมีศรัทธาต่อพระรัตนตรัย ตั้งใจสมาทานรักษาศีล มีการให้ทานแก่ท่านผู้มีศีล และหมั่นเจริญสมาธิภาวนา ปฏิบัติตนให้ดำรงอยู่ในคุณงามความดีอยู่ทุกเมื่อตลอดเวลา ไม่ประกอบกรรมชั่วที่เป็นอกุศลกรรม มีศรัทธาต่อ



พระรัตนตรัย และยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าอย่างแท้จริง หนทางเหล่านี้เป็นหนทางที่จะนำผู้ปฏิบัติไปสู่สวรรค์ได้จริงกล่าวยืนยันตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ว่า ทำดีได้ไปสวรรค์ทำชั่วลงอบายภูมิ อาจกล่าวได้ว่า สวรรค์คือที่อยู่ของเทวดา และกรรมที่ทำให้ไปบังเกิดเป็นเทวดาคือกรรมดี ซึ่งความสุขในโลกนี้และความสุขในโลกหน้า มักจะมีแก่คนที่ทำบุญเอาไว้เท่านั้น บุคคลใดก็ตามมีความประสงค์จะอยู่ร่วมกับเทวดาทั้งหลายจึงควรที่จะกระทำซึ่งกุศลกรรมเอาไว้ให้มาก เพราะว่าผู้ที่มีบุญอันกระทำไว้ดีแล้วนั้น ย่อมจะพรั่งพร้อมด้วยโภคทรัพย์สมบัติ และย่อมบันเทิงในสุคติโลกสวรรค์ (ณัฐพันธ์ ปิ่นทวีเกียรติ, 2562)

ความหมายของสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

สวรรค์ในคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาเถรวาท แปลว่า ดินแดนที่มีอารมณ์เลิศด้วยดี เป็นที่อยู่ของเทวดา คำว่า สวรรค์ มาจากคำบาลีว่า สักกะ แปลว่า โลกที่เลอเลิศ เพียบพร้อมไปด้วยกามคุณ 5 คือรูป เสียง กลิ่น รส และโณภูมิจึงเป็นที่น่าปรารถนา และน่ารักใคร่ สวรรค์คือโลกที่งดงามเลอเลิศ เพียบพร้อมไปด้วยสิ่งที่ดี และสิ่งที่เป็นบุญ สวรรค์คือเมืองฟ้าเป็นโลกของเทวดา สวรรค์เป็นดินแดนที่บริบูรณ์ไปด้วยความสุขล้วน หมู่สัตว์ที่เกิดในสวรรค์ เรียกว่า เทวดา เพราะว่าเป็นบุคคลจำพวกที่เล่นสนุกสนานด้วยกามคุณ 5 ประการ ด้วยคุณวิเศษมีมาน และอภิญญา และถือว่าเป็นอุปติเทพ คือเป็นเทวดาโดยกำเนิด (ดนัย ไชยโยธา, 2527)

ที่ตั้งของสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

สวรรค์หรือเทวภูมิ คือภูมิอันเป็นที่อยู่ของเทวดา เป็นโลกที่อยู่อาศัยของสัตว์อันเป็นทิพย์ ที่มีรัศมีสว่างไสวรอบกายตลอดเวลา เหตุที่ทำให้มาเกิดเป็นเทวดาเพราะได้สร้างบุญกุศลไว้เมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์เมื่ออุบัติขึ้นก็ตั้งอยู่ในวัยหนุ่มสาวทันที เรียกว่า “ถือกำเนิดแบบโอปปาติกะ” ไม่ต้องนอนในครรภ์มารดาหรืออยู่ในพองไข่ก่อน ส่วนจะอุบัติขึ้นที่สวรรค์ชั้นไหน เป็นเทวดาประเภทใด อยู่ในฐานะอะไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับบุญที่ตัวเองสั่งสมมาเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ สวรรค์มีด้วยกัน 6 ชั้น ได้แก่ 1) จาตุมหาราชิกาเทวภูมิ เป็นสวรรค์ชั้นที่ 1 ตั้งอยู่ ณ เชิงเขาพระสุเมรุราช 2) ดาวดึงส์เทวภูมิ เป็นสวรรค์ชั้นที่ 2 ตั้งอยู่ที่หน้าตักของเขาพระสุเมรุราช 3) ยามาเทวภูมิ เป็นสวรรค์ชั้นที่ 3 ตั้งอยู่สูงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ขึ้นไปในอากาศ 4) ดุสิตาเทวภูมิ เป็นสวรรค์ชั้นที่ 4 ตั้งอยู่สูงจากสวรรค์ชั้นยามาขึ้นไปในอากาศ 5) นิมมานรติเทวภูมิ เป็นสวรรค์ชั้นที่ 5 ตั้งอยู่สูงจากสวรรค์ชั้นดุสิตขึ้นไปในอากาศ และ 6)ปรนิมมิตวสวัตติเทวภูมิ เป็นสวรรค์ชั้นที่ 6 ตั้งอยู่สูงจากสวรรค์ชั้นนิมมานรติขึ้นไปในอากาศ (เดือน คำดี, 2531)

การอุบัติและการจุติบนสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ในเมื่อครั้งเป็นมนุษย์บุคคล ผู้ทำกุศลกรรมสมควรไว้ครั้นเมื่อละโลกแล้ว ได้เกิดในสวรรค์ชั้นต่างๆ ตามกำลังแห่งบุญของตน ตามปกติแล้วเหล่าทวยเทพจะเกิดแบบ “โอปปาติกะ” คือเมื่อเกิดปุ๊บจะโตทันที ไม่มีกำเนิดอย่างอื่น ยกเว้นสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา เทพบุตรจะมีวัยงามในช่วงอายุราว 20 ปี



ส่วนเทพธิดาจะมีวัยงาม ในช่วงอายุราว 18 ปี มีวัยหนุ่มและวัยสาวจะงดงามตลอดเวลา ไม่มีวันร่วงโรยรา ไม่มีความแก่ ฟันไม่หัก ผมไม่หงอกเหมือนมนุษย์ เมื่อบังเกิดขึ้นแล้วร่างกายจะมีผิวพรรณวรรณะที่เปล่งปลั่ง มีแผ่รัศมีสว่างไสวคลุมกาย เป็นปริมณฑลทรงกลมบางตนมีรัศมี 10 วา บางตน 1 โยชน์ บางตน 2 โยชน์ จนถึง 12 โยชน์ มีตามกำลังบุญที่ตนได้สั่งสมไว้ วิมานปราสาทอันเป็นที่อยู่อาศัยของเหล่าทวยเทพล้วนมีความวิจิตรงดงามใหญ่โตโอฬาร ประดับตกแต่งด้วยรัตนชาติอันอลังการ มีขนาดแตกต่างกัน (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2539)

มีข้าวของเครื่องใช้ ล้วนประกอบด้วยความประณีต มีความเป็นอยู่ที่แสนจะสุขสบาย มีอาหารทิพย์บังเกิดขึ้น โดยไม่ต้องทำมาหากิน ไม่ต้องหุงหาอาหาร มีบริวารคอยรับใช้ใกล้ชิด เสื้อผ้าอันเป็นทิพย์ก็มีความวิจิตรงดงาม ไม่ต้องตัด ไม่ต้องซัก บังเกิดขึ้นให้สวมใส่ อยากจะเปลี่ยนชุดไหนอย่างไรก็ได้เพียงจิตปรารถนาสิ่งใดความสำเร็จก็เกิดขึ้นโดยพลัน กิจกรรมแต่ละวันก็มีการเที่ยวเพลิดเพลินบันเทิงอยู่กับการชมสวน การสังสรรค์กันระหว่างทวยเทพทั้งหลาย บรรยากาศสิ่งแวดล้อมของชาวสวรรค์จะเป็นฤดูที่สบาย ไม่มีฤดูร้อน ไม่มีฤดูหนาว ไม่มีฤดูฝน นับว่าเป็นดินแดนอันแสนสุขอีกภูมิหนึ่ง แม้ชาวสวรรค์จะมีความสุขสบายถึงเพียงนี้ (นิตย จารุศร, 2547)

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความทุกข์อยู่เช่นกัน เพราะว่าดินแดนที่ปราศจากความทุกข์มีอยู่เพียงแห่งเดียวคือพระนิพพาน ตราบใดที่กิเลสยังไม่หมดจากใจ ตรานั้นความทุกข์ก็ย่อมรุมเร้าเผาจิตใจให้เศร้าหมองอยู่รำไป ชาวสวรรค์ก็เป็นผู้ที่ยังไม่หมดกิเลส ยังมีกิเลสตัณหาครอบงำจิตอยู่เหมือนกัน แต่เป็นกิเลสที่ละเอียดกว่าของชาวโลกทั่วไป แม้ไม่มีการเจ็บป่วยแก่เฒ่าชรา แต่ชาวสวรรค์ก็ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงจากความตาย เรียกว่า “จุติ” ได้เช่นกันเพียงแต่ความตายของชาวสวรรค์ ไม่ต้องทุกข์ทรมานเท่านั้น ความตายของเหล่าเทพนั้นจะมีนางบอกเหตุ เรียกว่า “บุพพนิมิต” อันจะทำให้จุติจากสวรรค์มีอยู่ 5 ประการ ดังที่กล่าวไว้ในจวมานสูตร ความว่า “ภิกษุทั้งหลายเมื่อใดเทวดาเป็นผู้จะต้องจุติจากเทพเมื่อนั้นนิมิต 5 ประการ ย่อมปรากฏแก่เทวดานั้นคือดอกไม้ย่อมเหี่ยวแห้ง ฝ้าย่อมเศร้าหมอง เหมื่อย่อมไหลออกจากรักแร้ ผิวพรรณเศร้าหมอง ย่อมปรากฏที่กาย เทวดาย่อมไม่ยินดีในทิพยอาสน์ของตน” จากพระสูตรนี้ คือในเวลานิมิตปรากฏ เริ่มตั้งแต่ดอกไม้ที่เทพบุตรเทพธิดา ประดับนั้นจะเหี่ยวแห้งลง คือหมดความงดงาม เหมือนทิ้งไว้กลางแดดให้เหี่ยวแห้งฉนั้น ต่อมาภูษาทิพย์ที่เทพบุตรเทพธิดานุ่งห่มตามปกติสีสันทันทีเคยสดใส ก็จะหม่นหมองลงเรื่อยๆ เมื่อเทพบุตรเทพธิดาเห็นความผิดปกติของภูษาทิพย์แล้ว ก็เกิดความสลดใจความทุกข์ระทมใจ เป็นเหตุให้หยาดเหงื่อไหลออกจากรักแร้ทั้งสอง ซึ่งปกติแล้วเทวดาจะไม่มีเหงื่อ เพราะสรีระกายของเขาจะสะอาดเกลี้ยงเกลา เหมือนแก้วมณีที่บริสุทธิ์โดยกำเนิด เมื่อหมดบุญไม่ใช่แค่เหงื่อไหลเท่านั้น แม้แต่เหงื่อก็จะไหลออกจากร่างกายอีกด้วย ร่างกายของเทพบุตร เทพธิดานั้นจะหนักด้วยขำมุขดาที่ตนประดับ เมื่อนิมิตเริ่มบังเกิดขึ้นเทพบุตร เทพธิดาเห็นความเปลี่ยนแปลงในตน รัศมีกายจะค่อยลดลงเกิดความไม่ยินดีในเทวโลก หมดความชื่นชมในทิพยอาสน์ของตน เทพบุตรแม้เห็นเทพธิดาอยู่ล้อมรอบก็ไม่ยินดี คล้ายเวลาเจ็บป่วยไม่เห็นอะไรที่จะสวยงาม แม้มหรสพจะขับกล่อมไพเราะเพียงใดก็เบื่อหน่าย ไม่อยากดูและไม่อยากฟังสำหรับเทพบุตรผู้มีบุญนั้นจุตินิมิตจะปรากฏให้รู้ตลอด 7



วัน ในเทวโลกเมื่อจุตินิมิตปรากฏชัดมากขึ้น เทพบุตรเทพธิดานั้นจะเกิดความโศกเข้าครอบงำจิตใจ เกิดความคิดกระวนกระวาย เพราะคิดว่าต้องจากสมบัติอันเป็นทิพย์นี้ไปเสียแล้ว (ธนภณ สมหวัง, 2556)

อายุขัยบนสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

เทวภูมิหรือที่เรียกกันว่าสวรรค์นั้น บุคคลบางพวกก็เชื่อว่ามีจริง บางพวกก็เชื่อว่ามีจริง และเข้าใจว่าเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมา เพื่อให้คนรักในการทำความดี แม้ในหลายศาสนาก็มีความเชื่อเป็น ๒ อย่าง ในลักษณะเดียวกัน แต่ศาสนาส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าสวรรค์มีจริง เรียกว่า “แดนสุขาวดี” ส่วนในพระพุทธศาสนานั้น มีหลักฐานยืนยันเรื่องสวรรค์มากมาย จากคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่บันทึกไว้ในพระไตรปิฎก พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงกล่าวเอาไว้ในมหาสิหนาสสูตรว่า (พระพรหมคุณาภรณ์, 2548) สารีบุตร เราย่อมกำหนดรู้ใจบุคคลบางคนในโลกนี้ด้วยใจอย่างนี้ว่า บุคคลนี้ปฏิบัติอย่างนั้น ดำเนินอย่างนั้น และขึ้นสู่หนทางนั้น เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ โดยสมัยต่อมา เราย่อมเห็นบุคคลนั้น เบื้องหน้าแต่ตายเพราะกายแตก เข้าถึงแล้วซึ่งสุคติโลกสวรรค์ เสวยสุขเวทนาโดยส่วนเดียว ด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ล่งจักษุของมนุษย์ สวรรค์หรือเทวภูมิแต่ละชั้นนั้น มีรายละเอียดมากน้อยไม่เท่ากัน เนื่องจากว่าสวรรค์บางชั้นมีความใกล้ชิด และสัมพันธ์กับภูมิมนุษย์มากกว่าสวรรค์ชั้นอื่นๆ อาทิ เช่น สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ที่มีเทวดาบางเหล่าอยู่ช้อนกับภพมนุษย์ มีแบ่งการปกครองเป็นเขตช้อนอยู่ในเมืองมนุษย์ด้วย และสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นภพที่มีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ และสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาด้วยเช่นกัน อายุขัยบนสวรรค์ 6 ชั้น คือมีปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2548)

1) อายุขัยในสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ซึ่งเป็นสวรรค์ชั้นที่ 1 ในเทวภูมิ จัดอยู่ในกามภพ ฝ่ายสุคติภูมิ สวรรค์ชั้นนี้มีความหลากหลายมากกว่าสวรรค์ชั้นอื่น เพราะมีเทวดาหลายเผ่าพันธุ์ และเทวดาบางพวกมีที่อยู่ช้อนกับภูมิมนุษย์ด้วย สวรรค์ชั้นนี้ตั้งอยู่ที่เขาสิเนรุราช เป็นเสมือนประเทศราชของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ที่ชื่อว่าสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา เพราะว่ามีเทพผู้เป็นใหญ่ครองสวรรค์ชั้นนี้อยู่ 4 ท่าน ดังนี้ 1) ท้าวธตรฐ ปกครองด้านทิศตะวันออก มีหน้าที่ดูแลพวกคนธรรพ์และกุมภกันท์ 2) ท้าววิรูปักษ์ ปกครองด้านทิศใต้ มีหน้าที่ดูแลพวกครุฑ 3) ท้าววิรูปักษ์ ปกครองด้านทิศตะวันตก มีหน้าที่ปกครองพวกนาค และ 4) ท้าวเวสสุวัณ ปกครองสวรรค์ด้านทิศเหนือ มีหน้าที่ดูแลพวกยักษ์ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ท้าวจุตโลกบาล คือมีหน้าที่ดูแลโลกมนุษย์ทั้ง 4 ทวีป ชาวสวรรค์ชั้นนี้มีตั้งแต่ชั้นสูงที่อยู่บนเขาสิเนรุราช ชั้นกลางอยู่ที่ป่าหิมพานต์ ชั้นล่างก็อยู่บนพื้นโลกมนุษย์ อายุของชาวสวรรค์ชั้นนี้ วันหนึ่งคืนหนึ่งของสวรรค์ชั้นนี้เท่ากับ 50 วัน ในโลกมนุษย์ มีอายุ 500 ปีทิพย์ และอายุขัยของสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาอันมีปรากฏ ในวิถตสูตร ความว่า (พระพรหมคุณาภรณ์, 2548) “ภิกษุทั้งหลาย 50 ปีมนุษย์ เป็นคืนหนึ่งวันหนึ่งของเทวดาชั้นจาตุมหาราชา 30 ราตรี โดยราตรีนั้นเป็นเดือนหนึ่ง 12 เดือน โดยเดือนนั้นเป็นปีหนึ่ง 500 ปีทิพย์ โดยปีนั้น เป็นประมาณอายุของเทวดาชั้นจาตุมหาราชา”จากพระสูตรจะเห็นว่า อายุมาตรฐานของชาวสวรรค์ชั้นนี้จะอยู่ที่ประมาณ 500 ปีทิพย์ แต่ก็ไม่ว่าเทวดาเหล่านั้นจะอยู่ได้ถึงหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับ



กำลังบุญของเทวดานั้น เหมือนเมืองมนุษย์มีอายุชัยเฉลี่ย 100 ปี บางคนก็น้อยกว่า บางคนก็มากกว่าถ้านับเป็นอายุมนุษย์ก็เท่ากับ 9 ล้านปีมนุษย์ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2548)

2) อายุชัยในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เป็นสวรรค์ชั้นที่ 2 ในเทวภูมิ จัดอยู่ในกามภพ ฝ่ายสุคติภูมิ สวรรค์ชั้นนี้ตั้งอยู่บนหน้าตักของเขาสินธูราช ที่ชื่อว่าดาวดึงส์ เพราะว่าเป็นที่อยู่ของผู้ปกครองภพถึง 33 พระองค์ โดยมีท้าวสักกเทวราชเป็นผู้ปกครอง มีหน้าที่ปกครองชาวสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาและดาวดึงส์ให้อยู่กันอย่างผาสุก สวรรค์สองชั้นนี้สามารถไปมาหาสู่กันได้ เพราะอยู่ที่เขาสินธูราชเหมือนกัน สวรรค์ชั้นนี้มีความเป็นอยู่ที่ประณีตกว่าสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา มีสถานที่อันน่ารื่นรมย์เป็นจำนวนมากทั้งอุทยานสวรรค์ สระโบกขรณีที่สำคัญมีพระธาตุจุฬามณีที่บรรจุพระเขี้ยวแก้วและพระเมาลีของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นที่เคารพสักการบูชาของชาวสวรรค์ทุกชั้นฟ้าอีกด้วย สวรรค์ชั้นนี้มีอายุชัย 1000 ปีทิพย์ วันหนึ่งคืนหนึ่งของสวรรค์ชั้นนี้เท่ากับ 100 ปี ในโลกมนุษย์ อายุชัยของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ อันมีปรากฏในวิตถตสูตร ความว่า (พระสาสนโสภณ, 2509) “ภิกษุทั้งหลาย 100 ปีมนุษย์ เป็นคืนหนึ่งของเทวดาชั้นดาวดึงส์ 30 ราตรี โดยราตรีนั้น เป็นเดือนหนึ่ง 12 เดือน โดยเดือนนั้นเป็นปีหนึ่ง พันปีทิพย์โดยปีนั้น เป็นประมาณอายุของเทวดาชั้นดาวดึงส์” จากพระสูตรนี้ทำให้ทราบอายุของสวรรค์ชั้นนี้ว่ามีอายุ 1000 ปีทิพย์ อายุของสวรรค์ชั้นนี้จะเป็นหนึ่งเท่าของสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา ถ้านับเป็นอายุมนุษย์ก็เท่ากับ 36 ล้านปีในเมืองมนุษย์ (พระสาสนโสภณ, 2509)

3) อายุชัยในสวรรค์ชั้นยามา เป็นสวรรค์ชั้นที่ 3 ในเทวภูมิ จัดอยู่ในกามภพ ฝ่ายสุคติภูมิ สวรรค์ชั้นนี้ตั้งอยู่สูงกว่าสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ขึ้นไปในอากาศ ระยะทางประมาณ 42000 โยชน์ ที่ชื่อว่ายามา เพราะว่าเป็นที่อยู่ของเทวดาที่มีท้าวสุยามาเป็นผู้ปกครอง สวรรค์ชั้นนี้ไม่มีดวงอาทิตย์ เหมือนสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา เพราะพ้นจากการโคจรของดวงอาทิตย์แล้ว อาศัยความสว่างจากรัศมีของสิ่งของต่างๆ บนสวรรค์ตั้งแต่ชั้นนี้ขึ้นไปจะไม่มืดมิด วัตถุทุกชนิดไม่มีเงา ความเป็นอยู่จะสุขสบาย ประณีตกว่าสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกากับดาวดึงส์ สวรรค์ชั้นนี้มีอายุชัย 2000 ปีทิพย์ วันหนึ่งคืนหนึ่งของสวรรค์ชั้นนี้เท่ากับ 200 ปีในโลกมนุษย์ อายุชัยของสวรรค์ชั้นยามาอันมีปรากฏในวิตถตสูตร ความว่า (พระสาสนโสภณ, 2509) “ภิกษุทั้งหลาย ๒๐๐ ปีมนุษย์ เป็นคืนหนึ่งวันหนึ่งของเทวดาชั้นยามา 30 ราตรีโดยราตรีนั้นเป็นเดือนหนึ่ง 12 เดือน โดยเดือนนั้นเป็นปีหนึ่ง 2000 ปีทิพย์ โดยปีนั้นเป็นประมาณของอายุเทวดาชั้นยามา” พระสูตรนี้ทำให้ทราบอายุของสวรรค์ชั้นนี้ว่ามีอายุ 2000 ปีทิพย์ อายุของสวรรค์ชั้นนี้ มากกว่าสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาถึง 4 เท่า ถ้านับเป็นอายุมนุษย์ก็เท่ากับ 144 ล้านปีในเมืองมนุษย์จะเห็นว่าเทวดาชั้นนี้สูงยิ่งมีความละเอียดของทิพย์สมบัติมากขึ้น แม้แต่อายุของชาวสวรรค์ก็ยืนนานขึ้นด้วย แสดงว่าบุคคลที่จะอยู่ในสวรรค์ชั้นยามานี้ต้องสั่งสมบุญเป็น อันมากจนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ไม่อาจจะรองรับได้ (พระสาสนโสภณ, 2509)

4) อายุชัยในสวรรค์ชั้นดุสิต เป็นสวรรค์ชั้นที่ 4 ในเทวภูมิ จัดอยู่ในกามภพ ฝ่ายสุคติภูมิ สวรรค์ชั้นนี้ตั้งอยู่สูงกว่าสวรรค์ชั้นยามาขึ้นไปในอากาศ เป็นระยะทางประมาณ 42000 โยชน์ ที่ชื่อว่าสวรรค์ชั้นดุสิต เพราะว่าเป็นที่อยู่ของเทวดาที่มีท้าวสันดุสิตเป็นผู้ปกครอง สวรรค์ชั้นนี้มีความพิเศษโดดเด่นกว่าสวรรค์ชั้นอื่น คือเป็นที่รวมของพระบรมโพธิสัตว์ทั้งหลาย ที่จะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคต



เพราะว่าสวรรค์ชั้นนี้สามารถอธิษฐานจิตลงมาสว่างบาร์มีได้ โดยไม่ต้องรอให้หมดบุญหรือหมดอายุขัยเหมือนสวรรค์ชั้นอื่น เทวดาที่เกิดในสวรรค์ชั้นนี้มีปัญญามาก ไม่ค่อยประมาทในการดำรงชีวิตในสวรรค์เหมือนชาวสวรรค์ชั้นอื่น มักจะคบหาบัณฑิตพูดคุยนทนาธรรมกัน เพื่อความเบิกบานใจและหมั่นไปฟังธรรมในวันพระ คือท้าวสันดุสิตก็จะเป็นผู้อัญเชิญพระบรมโพธิสัตว์ที่มีบุญบาร์มีมาก ให้มาแสดงธรรมให้กับเหล่าเทวดาทั้งหลายได้ฟังกัน ซึ่งความเป็นอยู่ของสวรรค์ชั้นนี้จะประณีตกว่าสวรรค์ทั้งสามชั้น สวรรค์ชั้นนี้มีอายุขัย 4000 ปีทิพย์ วันหนึ่งคืนหนึ่งของสวรรค์ชั้นนี้เท่ากับ 400 ปีในเมืองมนุษย์ อายุขัยของสวรรค์ชั้นดุสิตอันมีปรากฏในวิถิตถสูตร ความว่า (พระธรรมโกศาจารย์, 2525) “ภิกษุทั้งหลาย 400 ปีมนุษย์ เป็นคืนหนึ่งวันหนึ่งของเทวดาชั้นดุสิต 30 ราตรี โดยราตรีนั้นเป็นเดือนหนึ่ง 12 เดือน โดยเดือนนั้นเป็นปีหนึ่ง 4000 ปีทิพย์ โดยปีนั้นเป็นประมาณอายุของเทวดาชั้นดุสิต” พระสูตรนี้ทำให้ทราบอายุของสวรรค์ชั้นนี้ว่า มีอายุ 4000 ปีทิพย์ อายุของสวรรค์ชั้นนี้ มากกว่าสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาถึง 8 เท่า นับเป็นอายุมนุษย์ก็เท่ากับ 576 ล้านปีในเมืองมนุษย์ (พระธรรมโกศาจารย์, 2525)

5) อายุขัยในสวรรค์ชั้นนิมมานรดี เป็นสวรรค์ชั้นที่ 5 ในเทวภูมิ จัดอยู่ในกามภพ ฝ่ายสุคติภูมิ สวรรค์ชั้นนี้ตั้งอยู่สูงกว่าสวรรค์ชั้นดุสิตขึ้นไปในอากาศ เป็นระยะทางประมาณ 42000 โยชน์ ที่ชื่อว่าสวรรค์ชั้นนิมมานรดี เพราะว่าเป็นที่อยู่ของเทวดาที่มีท้าวสนิมิตเป็นผู้ปกครอง ชาวสวรรค์ชั้นนี้เป็นผู้มีบุญมาก สามารถเนรมิตเปลี่ยนแปลงวัตถุต่างๆ ได้ตามต้องการ มีความพิเศษไม่เหมือนสวรรค์ชั้นที่สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นแล้วไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ชาวสวรรค์ชั้นนี้มีความเป็นอยู่ที่สุขสบายและประณีตกว่าสวรรค์ 4 ชั้น สวรรค์ชั้นนี้มีอายุขัย 8000 ปีทิพย์ วันหนึ่งคืนหนึ่งของสวรรค์ชั้นนี้เท่ากับ 800 ปี ในเมืองมนุษย์ อายุขัยของสวรรค์ชั้นนิมมานรดี อันมีปรากฏในวิถิตถสูตร ความว่า (พระธรรมโกศาจารย์, 2525) “ภิกษุทั้งหลาย 800 ปีมนุษย์ เป็นคืนหนึ่งวันหนึ่งของเทวดาชั้นนิมมานรดี 30 ราตรี โดยราตรีนั้นเป็นเดือนหนึ่ง 12 เดือน โดยเดือนนั้นเป็นปีหนึ่ง 8000 ปีทิพย์โดยปีนั้น เป็นประมาณอายุของเทวดาชั้นนิมมานรดี” ทำให้ทราบอายุของสวรรค์ชั้นนี้ว่า มีอายุ 8000 ปีทิพย์ อายุของสวรรค์ชั้นนี้ มากกว่าสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาถึง 16 เท่า ถ้านับเป็นอายุมนุษย์ก็เท่ากับ 2304 ล้านปีในเมืองมนุษย์ (พระธรรมโกศาจารย์, 2525)

6) อายุขัยในสวรรค์ชั้นปรนิมมิตวสวัตดี เป็นสวรรค์ชั้นที่ 6 เป็นชั้นสุดท้ายในเทวภูมิ จัดอยู่ในกามภพ ฝ่ายสุคติภูมิ สวรรค์ชั้นนี้ตั้งอยู่สูงกว่าสวรรค์ชั้นนิมมานรดีขึ้นไปในอากาศ เป็นระยะทางประมาณ 42000 โยชน์ ที่ชื่อว่าสวรรค์ชั้นปรนิมมิตวสวัตดี เพราะว่าเป็นที่อยู่ของเทวดาที่มีท้าวปรนิมมิตวสวัตดีเป็นผู้ปกครอง เทวดาชั้นนี้มีความพิเศษกว่าสวรรค์ชั้นอื่น คือปรารถนาสิ่งใดไม่ต้องเนรมิตเองแต่จะมีบริวารที่รู้ใจที่เกิดด้วยบุญคอยเนรมิตให้ มีความเป็นอยู่ที่สุขสบาย ประณีตกว่าสวรรค์ทุกชั้น สวรรค์ชั้นนี้มีอายุขัย 16000 ปีทิพย์ วันหนึ่งคืนหนึ่งของสวรรค์ชั้นนี้เท่ากับ 1600 ปีในเมืองมนุษย์ อายุขัยของสวรรค์ชั้นปรนิมมิตวสวัตดี อันมีปรากฏในวิถิตถสูตร ความว่า (พระธรรมโกศาจารย์, 2525) “ภิกษุทั้งหลาย 1600 ปีมนุษย์ เป็นคืนหนึ่งวันหนึ่งของเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดี 30 ราตรี โดยราตรีนั้นเป็นเดือนหนึ่ง 12 เดือน โดยเดือนนั้นเป็นปีหนึ่ง 16000 ปีทิพย์ โดยปีนั้นเป็นประมาณอายุของเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดี” จากพระสูตรนี้ทำให้ทราบอายุของสวรรค์ชั้นนี้ว่า มีอายุ 16000 ปีทิพย์ อายุของสวรรค์ชั้นนี้ มากกว่าสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกาถึง 32 เท่า ถ้านับเป็นอายุมนุษย์ก็เท่ากับ 9216 ล้านปี ในเมืองมนุษย์



แนวทางเพื่อเข้าถึงสวรรค์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ชีวิตในเทวภูมินั้น เป็นชีวิตของการเสวยบุญ ที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสุขสบาย ไม่ต้องทำมาหากินไม่ต้องประกอบกิจอย่างทางโลก ไม่มีความเจ็บ ไม่มีความแก่ มีแต่ความสนุกสนานเพลิดเพลินบันเทิงในการเสวยสมบัติอันเป็นทิพย์ที่สำเร็จด้วยบุญ มีวิมานที่อยู่อันวิจิตรอลังการ มีบริวารคอยรับใช้ใกล้ชิด มีอุทยานสวรรค์ มีต้นไม้ ดอกไม้ที่สวยงามสด งดงามน่ารื่นรมย์ ในสวรรค์แต่ละชั้น มีความแตกต่างกันตามกำลังแห่งบุญ ที่ตนได้สั่งสมไว้ครั้งเป็นมนุษย์ ยิ่งสวรรค์ชั้นที่สูงขึ้นไปมากเท่าไร ยิ่งมีทิพย์สมบัติอันวิจิตรอลังการมากขึ้นไปเท่านั้น ถึงแม้ชาวสวรรค์จะมีความสุขสบาย แต่ก็มีชาวสวรรค์จำนวนมาก ยังคงประมาทในการดำเนินชีวิต ใช้บุญที่ตนสั่งสมมาไปเที่ยวเล่นเพลิดเพลินในกามคุณ ทั้งรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส อันเป็นทิพย์อยู่ทุกวัน จึงไม่หมั่นฟังธรรม ไม่ปฏิบัติธรรม ไม่อนุโมทนาบุญกับมนุษย์ผู้สร้างคุณดี ครั้นเมื่อจุตินิมิตบังเกิดขึ้น ย่อมเศร้าโศกเสียใจ พรีาเพื่อพิโรธพิน ไม่อยากจากสวรรค์ไป เมื่อละจากอภัพนี้แล้ว ไม่แน่ว่าจะเกิดในสุคติภูมิอีก เพราะที่ได้เสวยทิพย์สมบัติอยู่นี้ เนื่องจากผลบุญอาจจะส่งผลก่อนผลบาปที่ทำไว้ในอดีต ชีวิตบนสวรรค์นั้นเป็นชีวิตที่ยาวนานมาก เมื่อเทียบกับชีวิตเมืองมนุษย์ ยิ่งอายุขัยของสวรรค์ชั้นสูง ยิ่งยาวนานขึ้นไปอีก ถ้าหากเราสั่งสมบุญไว้น้อยเมื่อครั้งเป็นมนุษย์ เมื่ออุบัติบนสวรรค์แล้วไม่ก้าวหน้าขึ้นได้ก็ตาม เขาจะไม่ได้ยึดถือกันตามอาวุโส ไม่เหมือนเมืองมนุษย์ใครอยู่ยาวนานผู้น้อยก็ต้องไปกราบไหว้ แต่บนสวรรค์ไม่ใช่อย่างนั้น ใครมีบุญมากผู้นั้นจะได้รับการยกย่อง ไปทางไหนมีแต่เหล่าเทพ ชื่นชม ยิ่งมีบุญระดับบุญใกล้เคียงผู้ปกครองภพ จะได้รับการต้อนรับเชิดชู นำมาซึ่งความปลื้มใจต่อเทพบุตร เทพธิดาที่มีศักดิ์ใหญ่นั้น แต่ถ้าหากใครบุญน้อยก็จะรู้สึกอายผู้ที่มิมีบุญมาก เมื่อเข้าไปสู่เทวสมาคมจะต้องนั่งอยู่ท้ายที่ประชุม ถ้าอายก็ต้องอายอย่างยาวนาน แล้วจะนึกเสียตายว่า

ในครั้งเมื่อเราเป็นมนุษย์ทำไม ถึงเรานั้นไม่ทำบุญอย่างนั้นอย่างนี้ คือเป็นความทุกข์ใจของชาวสวรรค์ที่มีสมบัติ ลาภยศ และอริปไตยน้อยกว่าชาวสวรรค์เหล่านั้น เทวภูมิเป็นเพียงที่เสวยผลบุญเท่านั้น แต่โลกมนุษย์เป็นโลกแห่งการสั่งสมบุญให้ได้มากที่สุด ผูกฝนตนเองให้หมดกิเลสให้ได้ เพื่อไปสู่ฝั่งแห่งนิพพาน หากยังไปไม่ได้ ต้องพักระหว่างทางที่เทวโลกก่อน โดยอาศัยบุญที่สั่งสมอย่างดีแล้วนี้เป็นเสปียงเดินทาง เพื่อกลับมาสร้างชาติใหม่ในโลกมนุษย์ และต้องวนเวียนอยู่อย่างนี้จนกว่าจะหมดกิเลส ปฏิบัติเพื่อเดินทางไปสู่สวรรค์ ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติเพื่อไปสู่สวรรค์ (พระธรรมปิฎก, 2552)

ในปญญกิริยาวัตถุสูตร ความว่า “ภิกษุทั้งหลาย บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการนี้ 3 ประการ ได้แก่ ทานมัยบุญกิริยาวัตถุ 1 ศีลมัยบุญกิริยาวัตถุ 1 ภาวนามัยบุญกิริยาวัตถุ 1” “ภิกษุทั้งหลายบุญกิริยาวัตถุ 3 ประการนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสเนื้อความนี้แล้ว ในพระสูตรพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสคาถา ความว่า กุลบุตรผู้ใคร่ประโยชน์พึงศึกษาบุญ อันให้ผลเลิศต่อไป ซึ่งมีสุขเป็นกำไร พึงเจริญทาน 1 ความประพฤติเสมอ 1 เมตตาจิต 1 บัณฑิต ครั้นเจริญธรรม 3 ประการ จึงจะเป็นเหตุให้เกิดความสุขเหล่านี้แล้ว ย่อมเข้าถึงโลกอันไม่มีความเบียดเบียน จากพระสูตรนี้เราจะเห็นแนวทางการปฏิบัติตน คือการทำทาน ความประพฤติตนเสมอ คือการรักษาศีล และเมตตาจิต คือการทำภาวนา เมื่อทำทั้งสามประการแล้ว จึงจะได้ไปสู่โลกอันไม่มีการเบียดเบียน หรือสวรรค์นั่นเอง เราจะต้องฝึกฝนปฏิบัติให้สม่ำเสมอ



เพื่อให้เป็นอาจินกรรม หากยังไม่หมดกิเลสต้องเวียนว่ายตายเกิดจะเกิดอยู่ในสุคติภูมิฝ่ายเดียว เพราะว่าเป็นผลจากการประกอบบุญกิริยาวัตถุทั้งสามประการนี้นั่นเอง(พระธรรมปิฎก, 2552)

การมีศรัทธาต่อพระรัตนตรัย

ตามหลักพระพุทธศาสนา คำว่า ศรัทธา หมายถึง ความเชื่อ หรือความเชื่อที่ประกอบด้วย เหตุผล และต้องเป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา ถ้าความเชื่อใดไม่ประกอบด้วยปัญญา อาจจะเป็นความเชื่อที่เป็นความหลงงมงายได้ เพราะฉะนั้นศรัทธาหรือความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นสิ่งที่ประกอบด้วยเหตุและผล อาจจะกล่าวได้ว่า การมีความเลื่อมใสต่อพระรัตนตรัยนั้น เป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนทุกคนควรศึกษา เพราะว่าคติความเชื่อในทางพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น ต่างสอนให้เหล่าพุทธศาสนิกชนทุกคน ได้ยึดมั่นในคุณของพระรัตนตรัย ได้แก่ (พระธรรมปิฎก, 2552)

พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ซึ่งถือว่าทั้งสามสิ่งนี้ เป็นสิ่งที่ประเสริฐสูงสุดในโลก และไม่มีสิ่งใดในโลกเหนือกว่าพระรัตนตรัย พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงสอนพระสาวก รวมถึงเหล่าแห่งพุทธบริษัทให้ยึดถือพระรัตนตรัย เป็นที่พึ่งที่ระลึกทางจิตใจ พระองค์ทรงสอนว่า ไม่มีสภาวะหรือที่พึ่งอื่นใด ที่ประเสริฐเท่าคุณของพระรัตนตรัยอีกแล้ว ความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทเชื่อว่า เมื่อบุคคลใดก็ตามมีศรัทธาอันมั่นคงต่อพระรัตนตรัยแล้ว บุคคลนั้นย่อมไปสู่สวรรค์ได้นั่นเอง ฉะนั้น การมีศรัทธาต่อคุณของพระรัตนตรัยจึงถือว่า เป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุดของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย คำว่า พระรัตนตรัย คือ แก้วอันประเสริฐสูงสุด หรือสิ่งที่มีค่าสูงสุดมีอยู่สามประการ ประกอบด้วย พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระอริยสงฆ์ รวมกันเป็นพระรัตนตรัย แปลว่า แก้วอันประเสริฐสามประการ คือรัตนตรัยเป็นองค์ประกอบสำคัญ (พระธรรมปิฎก, 2552)

ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท ถือว่าเป็นสิ่งประเสริฐ และเป็นอุดมมงคลสูงสุด ตลอดจนเป็นแหล่งรวมความดีงามทั้งปวง ส่วนเป้าหมายของการนับถือพระรัตนตรัย ได้แก่ การศึกษาให้รู้ว่าพระรัตนตรัยมีคุณอย่างไร และจะสามารถเข้าถึงพระรัตนตรัยได้อย่างไร ตลอดจนพระรัตนตรัยมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตอย่างไรบ้าง ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า พระรัตนตรัยโดยเป้าหมายที่แท้จริง คือความรู้เรื่องการดับทุกข์ การดับทุกข์ได้ คือพระพุทธเจ้า ตัวการดับทุกข์ คือพระธรรม และผู้ที่ได้รับความสงบเย็นเพราะการดับทุกข์ได้ คือพระอริยสงฆ์ ซึ่งความหมายของพระรัตนตรัย ได้แก่ พระรัตนตรัย คือ แก้วอันประเสริฐ ประกอบด้วย 1) พระพุทธเจ้า คือสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งทรงค้นพบสัจธรรมโดยการตรัสรู้ แล้วทรงประกาศสั่งสอนสรรพสัตว์ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ 2) พระธรรม คือหลักความจริงที่มีอยู่โดยธรรมชาติ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงค้นพบแล้วทรงนำมาเผยแผ่แก่สรรพสัตว์ทั้งหลาย และ 3) พระอริยสงฆ์ คือกลุ่มชนที่ศรัทธาเลื่อมใส ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า แล้วสละเพศฆราวาส แล้วออกบวชในพระพุทธศาสนา และนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติ ตลอดจนเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชนทั่วไป (พระราชธรรมวิจารณ์, 2525)



ไม่ว่าจะเป็นบุคคลใดก็ตาม หากมีจิตใจที่มั่นคงตรงต่อพระรัตนตรัยแล้ว ก็ย่อมที่จะไปบังเกิดอยู่ในสุคติภูมิได้เช่นกัน การเห็นสมณะจึงถือว่าเป็นอุดมมงคลอันสูงสุด และพระรัตนตรัยก็จัดว่าเป็นที่พึ่งอันประเสริฐแก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย เราเป็นชาวพุทธจึงควรสนใจศึกษา ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า และควรนำมาปฏิบัติตามเพื่อให้ชีวิตของเราได้พบหนทางสว่าง และหมดความทุกข์ภายในจิตใจ เมื่อจิตใจสะอาด สว่าง สงบ แล้วสามารถพบความจริงของชีวิตได้เช่นกัน พระพุทธเจ้าตรัสว่าเมื่อจิตเศร้าหมองทุกติเป็นอันหวัง และเมื่อจิตใจผ่องใสเบิกบานบริสุทธิ์แล้ว สุคติเป็นอันหวังได้นั่นเอง การมีความเลื่อมใสต่อคุณของพระรัตนตรัย ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐสูงสุดในโลก และเป็นสิ่งที่ชาวพุทธทุกคนต้องเรียนรู้ให้เห็นถึงคุณค่าความสำคัญในพระพุทธศาสนา ตลอดจนการมีความเชื่อมั่นในคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม และคุณของพระอริยสงฆ์ ว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐ และจะไม่แสวงหาเขตบุญนอกพระพุทธศาสนา เมื่อพุทธศาสนิกชนทั้งหลายสามารถที่จะกระทำได้เช่นนี้ ถือได้ว่าเป็นผู้มีความเชื่อมั่นและเลื่อมใสในคุณของพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง

การให้ทาน

ทาน หมายถึง การให้, การแบ่งปัน, การเสียสละ, การเอื้อเฟื้อ อีกความหมายหนึ่งคือ วัตถุที่พึงให้ ทาน แปลว่า การให้, การแบ่งปัน, การเสียสละ, การเอื้อเฟื้อ การให้ทานด้วยจิตใจที่ดีงาม มุ่งเพื่อบูชาพระคุณ เช่น ที่ให้แก่บิดามารดา และถวายแก่พระสงฆ์ เป็นต้น มุ่งเพื่อสงเคราะห์ เช่น ที่ให้แก่คนตกทุกข์ได้ยาก ให้แก่คนทั่วไปด้วยความกรุณาสงสาร “ทาน” แปลว่า วัตถุที่พึงให้ ย่อมาจากทานวัตถุ หมายถึง สิ่งของสำหรับให้สำหรับเสียสละให้ผู้อื่น ได้แก่ สิ่งของที่ถวายพระ สิ่งของที่ควรนำไปให้เพื่อตอบแทนบุญคุณแก่ผู้มีพระคุณ อาทิ เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ ญาติผู้ใหญ่ เรียกว่า ไทยทานบ้าง ไทยธรรมบ้าง มีอยู่ 10 อย่าง ในทานสูตร ได้แก่ อาหาร, น้ำ, เครื่องนุ่งห่ม, ยานพาหนะ, ม้าลายและดอกไม้, ของหอม, เครื่องอุปโภค, ที่นอน, ที่อยู่อาศัย, และประทีป การให้ทานวัตถุ 10 อย่างนี้ มีผลานิสงส์มาก เพราะเป็นสิ่งที่ให้ประโยชน์อย่างเดียว ไม่มีโทษ ไม่มีพิษภัยแก่ผู้รับ การเลือกของที่จะให้บัณฑิตสรรเสริญด้วยจิตใจที่ดีงาม ทานเป็นบุญอย่างหนึ่ง เรียกว่า “ทานมัย” คือบุญที่เกิดจากการให้ เป็นสังคหวัตถุ คือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจกันไว้ได้ เป็นบ่อเกิดแห่งบารมี เรียกว่า “ทานบารมี” การให้ทานมีวัตถุประสงค์สำคัญในการคลายความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว ความโลภในจิตใจมนุษย์ ส่งผลให้เกิดความใสสว่างสะอาดของจิตใจขึ้นมา “การให้ทาน”

มืองค์ประกอบหลายประการ มีดังนี้ ประเภทของทานมีอยู่ 3 อย่าง ประกอบด้วย 1) อามิสทาน คือการให้วัตถุสิ่งของ พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ข้าว” และน้ำเป็นทรัพย์โดยปรมาตม์ สิ่งอื่นเป็นทรัพย์โดยบัญญัติ เพราะเกิดจากการสมมุติของของคนที่ทำให้เกิดความจำเป็น เช่น เสื้อผ้าถ้าใส่กันอายุ เงินทองเพชรที่กินไม่ได้และไม่มีประโยชน์ คำว่า อามิส แปลว่า วัตถุสิ่งของ 2) ธรรมทาน คือการให้ที่ไม่เป็นวัตถุสิ่งของ ได้แก่ ให้สติ ให้ธรรมะสอนคุณธรรม ให้กำลังใจ ให้อภัย และให้วิชาความรู้วิทยาทาน 3) อภัยทาน คือการยกโทษด้วยการไม่พยาบาทจองเวร บัณฑิตกล่าวเป็นทานที่ให้ได้ยากที่สุด โดยเฉพาะการให้อภัยศัตรู หรือผู้ที่ทำร้ายตนอย่างสาหัส เป็นทางมาของบุญที่จะเกิดขึ้นในใจของผู้ให้ และเมื่อเกิดขึ้น



แล้ว นอกจากจะช่วยพัฒนาคุณภาพ ของจิตใจให้สูงขึ้น ยังจะนำสิ่งที่ดีงาม คือความสุข และความสำเริง ในทุกด้าน มาสู่ชีวิตด้วยบุญนี้ ที่คอยสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง (พระราชญาณวิสิฐ, 2552)

การรักษาศีล

ศีลเป็นคุณธรรมที่ทำให้เข้าถึงความเป็นยอดคน เป็นบุคคลผู้สมบูรณ์แบบมีความเป็นปกติ เป็น ผู้ที่เย็นกายเย็นใจ มีชีวิตที่ปลอดโปร่งปลอดภัยอยู่เสมอ ศีลคือความตั้งใจที่จะงดเว้นจากความชั่วความ หุจรีต และสิ่งที่ไม่ดีทุกประการ การรักษาศีลจึงเป็นบุญกิริยาวัตถุ คือวิธีการทำบุญอย่างหนึ่ง เพราะทุก ครั้งที่เราตั้งใจงดเว้นจากความชั่ว ตั้งใจที่จะไม่เบียดเบียนใคร ย่อมจะเกิดกระแสแห่งความดี เกิดความ เมตตาขึ้นมาในใจ ที่เราเรียกว่ากระแสบุญ เป็นเครื่องชำระจิตใจของเราให้สะอาดบริสุทธิ์ การรักษาศีลจึง เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต จิตใจให้บริสุทธิ์ดีงามยิ่งขึ้น ศีลเป็นคุณธรรมงามด้วยคุณลักษณะ 2 ประการ ได้แก่ (พระราชญาณวิสิฐ, 2552)

1) เป็นคุณธรรมที่รักษา กาย วาจาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และ 2) เป็นคุณธรรมอันจะ นำไปสู่กุศลธรรมเบื้องสูง ศีลคือความตั้งใจ ในการงดเว้นจากการทำความชั่ว หรือสิ่งที่ไม่ดีทุกประการ การรักษาศีลเป็นการป้องกันความทุกข์ทั้งในโลกนี้ และในภพชาติหน้า ก่อให้เกิดความสงบร่มเย็นในการ ดำเนินชีวิต ทั้งต่อตนเองและสังคม อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณธรรมเบื้องสูงต่อไป เป้าหมาย ของสรรพสัตว์ทั้งหลายนั้นมีอยู่ด้วยกัน 3 ระดับ ได้แก่ 1) เป้าหมายบนดิน คือ การดำเนินชีวิตที่มี ความสุขมีความสงบ ไม่เดือดร้อนเป็นทุกข์กายหรือทุกข์ใจ 2) เป้าหมายบนฟ้า คือ การได้บังเกิดในสุคติ โลกสวรรค์ หรืออย่างน้อยก็ได้เกิดมาเป็นมนุษย์อีกครั้ง ไม่ต้องพลัดตกไปสู่อบาย คือ สัตว์นรก เปรต อสุรกาย หรือสัตว์เดรัจฉาน และ 3) เป้าหมายเหนือฟ้า หรือเป้าหมายสูงสุด คือ กำจัดกิเลส เพื่อบรรลุ มรรคผลนิพพาน (พระราชญาณวิสิฐ, 2552) ศีลกับเป้าหมายบนดิน คือเมื่อมีสมบัติไว้หล่อเลี้ยงกาย สิ่ง ที่ จำเป็นต้องได้ถัดมา คือการมีชีวิตที่สงบสุข ปราศจากทุกข์โทษภัย หรือการเบียดเบียนกัน ซึ่งสิ่งที่จะเป็น เครื่องป้องกันมิให้คนในสังคมเบียดเบียนกันก็คือศีลนั่นเอง เพราะศีลเป็นเครื่องควบคุมกายวาจาของคน ให้เรียบร้อย ทำให้ไม่มีการเบียดเบียนชีวิตและทรัพย์สินซึ่งกันและกัน เพื่อความสุขและความปลอดภัยแต่ ละคน จะต้องรักษาศีลของตนเองไว้ให้มั่นคง ศีลกับเป้าหมายบนฟ้า คือนอกจากศีลจะเป็นเครื่องควบคุม ความประพฤติของคนในสังคม ให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขแล้ว ศีลยังเป็นหลักประกันที่จะทำให้ไม่ต้องตก ไปสู่อบาย หรืออย่างน้อยก็ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ที่มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีอายุยืนยาว เพราะไม่ได้ไปเบียดเบียนทำร้ายใคร จึงทำให้ได้ร่างกายที่เหมาะสมสำหรับทำความดี ยังสามารถใช้ ทรัพย์ที่มีให้เกิดประโยชน์ ได้อย่างเต็มที่อีกด้วย (พระกวีรญาณ, 2509)

ศีลกับเป้าหมายเหนือฟ้า คือการรักษาศีลไม่เพียงเป็นเหตุ ให้ได้บรรลุเป้าหมายของชีวิตในภพ ชาตินี้ คือการมีชีวิตที่สงบสุขปราศจากทุกข์โทษภัย บรรลุเป้าหมายในภพชาติเบื้องหน้า คือการได้เกิดใน สุคติโลกสวรรค์เท่านั้น แต่ศีลยังเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณธรรมทั้งหลายของมนุษย์ ประดุจแผ่นดิน เป็นที่รองรับของงานทั้งปวง พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ ในปฐมพลกรณียสูตร ความว่า “ภิกษุทั้งหลายการงานที่บุคคลต้องทำ ด้วยกำลังอย่างใดอย่างหนึ่ง เขาอาศัยแผ่นดินยืนอยู่บนแผ่นดินทั้งนั้นจึง



จะทำได้ การงานที่ต้องทำเหล่านี้ เขาย่อมทำด้วยอาการอย่างนี้ แม้ฉันทิภิกษุอบรมอริยมรรคอันประกอบด้วยองค์ 8 ทำให้มากซึ่งอริยมรรคมีองค์ 8 ก็อาศัยศีล ตั้งอยู่ในศีลฉันทัน” ศีลก็ยังเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณธรรมเบื้องสูง คือสมาธิ และปัญญา ดังที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงตรัสไว้ในภิกขุสุตฺร ความว่า (พระสัทธัมมโชติกะ, 2546) “ภิกษุทั้งหลาย เธอจงทำเหตุเบื้องต้น แห่งกุศลธรรมให้บริสุทธีก่อน เหตุเบื้องต้นของกุศลธรรม คือศีลที่บริสุทธิดี และความเห็นตรง เมื่อใดศีลของเธอบริสุทธิดีแล้ว ความเห็นของเธอก็ตรงดีแล้ว เมื่อนั้นเธออาศัยศีลตั้งอยู่ในศีล แล้วจงเจริญสติปัฏฐานสี่ สืบต่อไป” ภิกษุทั้งหลาย เมื่อใดเธออาศัยศีล และตั้งอยู่ในศีลแล้ว ก็จะต้องเจริญสติปัฏฐานสี่ เหล่านี้โดยสามส่วนอย่างนี้ เมื่อนั้นเธอพึงหวังความเจริญ ในกุศลธรรมทั้งหลายอย่างเดียวตลอดคืน หรือวันอันจะมาถึงเธอจะไม่มีความเสื่อมเลย เมื่อเห็นความสำคัญของศีลเช่นนี้ จึงควรที่จะศึกษาเรื่องศีลให้ถ่องแท้งจนเกิดความเข้าใจ สามารถรักษาศีลได้อย่างถูกต้อง มีความสุขความยินดี เต็มใจที่จะรักษา ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับประโยชน์อันสูงค่า จากที่เรารักษาศีลได้อย่างบริบูรณ์ ดังธรรมภาษิตของท่านพระสีลวเถระ ในสีลวเถรคาถา ความว่า (พระสัทธัมมโชติกะ, 2546)

ท่านทั้งหลายพึงศึกษาศีลในศาสนานี้ ด้วยว่าศีลอันบุคคลศึกษาดีแล้วส่งผลดีแล้ว ย่อมนำสมบัติทั้งปวงมาให้ในโลกนี้ นักปราชญ์เมื่อปรารถนาความสุข 3 ประการ คือความสรรเสริญ การได้รับความปลื้มใจ และความบันเทิงในสวรรค์ เมื่อละไปแล้วพึงรักษาศีล ด้วยว่าผู้มีศีล มีความสำรวม ย่อมได้มิตรมาก ส่วนผู้ทุศีลประพฤติดังกรรมอันลามก ย่อมแตกจากมิตร นรชนผู้ทุศีล ย่อมได้รับการติเตียน และการเสียชื่อเสียง ส่วนผู้มีศีลย่อมได้รับการสรรเสริญและชื่อเสียงทุกเมื่อ ศีลเป็นเบื้องต้น เป็นที่ตั้งเป็นบ่อเกิดแห่งคุณความดีทั้งหลาย เป็นประธานแห่งธรรมทั้งปวง พึงชำระศีลให้บริสุทธฺิ สังวรศีลเป็นเครื่องกั้นความทุจริต ทำจิตให้รำไรเป็นท่าที่ยังลงมหาสมุทร คือนิพพานของพระพุทธเจ้าทั้งปวง พึงชำระศีลให้บริสุทธฺิ ศีลเป็นกำลังหาที่เปรียบมิได้ เป็นอาวุธอย่างสูงสุด เป็นอารมณ์อันประเสริฐ เป็นเกราะอันน่าอัศจรรย์ ศีลเป็นสะพาน เป็นมหาอำนาจ เป็นกลิ่นหอมอย่างยอดเยี่ยม เป็นเครื่องลูบไล้อันประเสริฐ (พระสัทธัมมโชติกะ, 2546) คือหากว่าบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยศีลแล้ว ย่อมหอมฟุ้งไปทั่วทุกทิศ ศีลเป็นเสบียงอันเลิศ เป็นเสบียงเดินทางชั้นเยี่ยม เป็นพาหนะอันประเสริฐยิ่งนัก เป็นเครื่องหอมฟุ้งไปทั่วทิศานุทิศ คนพาลผู้มีจิตไม่ตั้งมั่นในศีล ย่อมได้รับการนิทาในเวลาที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ เมื่อตายไปแล้วย่อมได้รับทุกข์โทมนัสในอบายภูมิ ย่อมได้รับทุกข์โทมนัสในที่ทั่วไป อริชนผู้มีจิตตั้งมั่นด้วยดีในศีล ย่อมได้รับการสรรเสริญในเวลาที่มีชีวิตอยู่ในโลกนี้ครั้นตายไปแล้ว ก็ได้รับความสุขโสมนัสในสวรรค์ ย่อมรื่นเริงใจในที่ทุกสถานในโลกนี้ ศีลเท่านั้นเป็นยอด ผู้มีปัญญาเป็นผู้สูงสุดในโลกนี้ ความชนะในมนุษยโลก และเทวะโลกย่อมมีได้เพราะมีศีล (พระสัทธัมมโชติกะ, 2546)

การเจริญภาวนา

ความหมายของการเจริญภาวนา คือพระพุทธศาสนา มีเป้าหมายสูงสุด ได้แก่ การทำกิเลสอาสวะให้สิ้นเข้าถึงพระนิพพาน และวิธีการกำจัดกิเลสอาสวะให้สิ้น ทำพระนิพพานให้แจ้ง คือการฝึกจิต เรียกว่าภาวนา คำว่า ภาวนา แปลว่า การเจริญ คำว่า ภาวนา แปลว่า การทำให้มีขึ้นให้เป็นขึ้นทางจิตใจ



เป็นต้น มีอรรถาธิบายแสดงไว้ว่า ธรรมที่บัณฑิตชนทั้งหลาย ควรทำให้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกและครั้งหลัง ให้ติดต่อกันไปเป็นนิตย์ จนถึงเจริญขึ้นเรื่อยไปธรรมนั้นชื่อว่า ภาวนา การเจริญภาวนา หมายถึง การฝึกฝนอบรมจิตใจให้ตั้งมั่นอยู่ในความดี โดยการทำให้สงบจากนิวรณ์ และการฝึกฝนจิตให้เกิดการเห็นอันวิเศษ ประเภทของการภาวนา คือภาวนามีอยู่ 2 อย่าง ได้แก่ (พระครูวินัยธรสุเทพ อภิญาโณ, 2539)

1) สมถะภาวนา คือการฝึกฝนอบรมจิตให้สงบหยุดนิ่ง เป็นอารมณ์เดียว 2) วิปัสสนาภาวนา คือการฝึกฝนอบรมจิตให้เกิดการเห็น อันวิเศษโดยตรง คำว่า สมถะ คือการฝึกฝนอบรมจิตให้สงบหยุดนิ่งเป็นอารมณ์เดียว ทำให้กิเลสนิวรณ์สงบลง มีอรรถาธิบายแสดงไว้ว่าชื่อว่าสมถะ เพราะยังธรรมที่เป็นข้าศึก มีกามฉันทะ เป็นต้น ให้สงบ คือให้หมดไปนี้เป็นชื่อของสมาธิมี 2 ประการ (พระครูวินัยธรสุเทพ อภิญาโณ, 2539)

1) การเจริญสมถะภาวนาของบุคคล ที่ยังไม่เข้าถึงอุปปจารภาวนา คือมีจิตสงบนิ่งอยู่ในอารมณ์เดียว เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่ง และ 2) การเจริญสมถะภาวนาของบุคคลที่เข้าถึงอัปปนาภาวนา คือมหัคคตฌานตั้งแต่ปฐมฌานเป็นต้นไป คำว่า สมถภาวนา มีชื่อเรียกอีกนัยหนึ่งว่า จิตตะภาวนา คือการฝึกอบรมจิตใจให้เจริญงอกงามด้วยคุณธรรม มีความเข้มแข็งมั่นคง เบิกบาน สงบสุข ผ่องใส ความเพียร สติ สมาธิ การเจริญสมถะภาวนา เพื่อให้เกิดสมาธิ มีอยู่ 3 ชั้น มีดังนี้ 1) บริกรรมภาวนา ภาวนาขั้นเตรียม คือกำหนดอารมณ์กรรมฐาน 2) อุปจารภาวนา ภาวนาขั้นจวนเจียน คือเกิดอุปจารสมาธิ 3) อัปปนาภาวนา ภาวนาขั้นแน่วแน่ คือเกิดอัปปนาสมาธิ และเข้าถึงฌาน (พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, 2555)

วิปัสสนาภาวนา คำว่า วิปัสสนา มาจาก 2 บท ได้แก่ คำว่า วิ (วิเศษ)+ปัสสนา (ความเห็นแจ้ง) เมื่อรวมแล้ว แปลว่า ความเห็นแจ้งโดยวิเศษ วิปัสสนาภาวนา คือการฝึกฝนอบรมจิตให้เกิดการเห็นอันวิเศษโดยตรง ได้แก่ การเห็นไตรลักษณ์อริยสัจแล้วละอวิชชา (ความไม่รู้ในอริยสัจ) ละตัณหา (อยากได้ อยากมี อยากเป็น) ละอุปาทาน (ความยึดมั่นถือมั่นด้วยอำนาจกิเลส) ได้มีอรรถาธิบายแสดงไว้ว่า ธรรมชาติโดยย่อเห็นแจ้งในขั้น 5 ได้แก่ อนิจจะ ทุกขะ อนัตตะ และอสุกะ ธรรมชาตินั้นชื่อว่า วิปัสสนา และวิปัสสนามี 3 ประการ ได้แก่ 1) วิปัสสนาญาณที่มีการกำหนดรู้ในสังขารธรรมรูปและนาม 2) วิปัสสนาญาณที่เป็นเหตุให้เข้าผลสมาบัติได้ และ 3) วิปัสสนาญาณที่เป็นเหตุให้เข้านิโรธสมาบัติได้ คำว่า วิปัสสนาภาวนา ยังมีชื่อเรียกอีกนัยหนึ่งว่า ปัญญาภาวนา คือการฝึกอบรมเจริญปัญญา ให้รู้เท่าทันเข้าใจสิ่งทั้งหลาย ตามความเป็นจริง จนมีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลส และความทุกข์ (พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, 2555)

กรรมฐานเขียนได้อีกอย่างหนึ่งว่า กัมมัฏฐานมาจาก 2 บท ได้แก่ คำว่า กัมม (การงาน) + ฐาน เมื่อรวมกันแล้ว แปลว่า ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์เป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ อุบายทางใจวิธีฝึกอบรมจิต โดยมีการอรรถาธิบายแสดงไว้ว่า การเจริญภาวนาทั้งสอง คือ 1) สมถะ 2) วิปัสสนา เป็นเหตุแห่งการได้บรรลุธรรมมรรคผล และนิพพานจึงชื่อว่ากัมมัฏฐาน กรรมฐานมีอยู่ 2 อย่าง ได้แก่ 1) สมถกรรมฐาน คืออุบายสงบใจ มีอยู่ 40 วิธี ได้แก่ กสิณ 10 อสุกะ 10 อนุสสติ 10 พรหมวิหาร 4 อาหาเรปฏิกูลสัญญา 1 จตุธาตุวัตถาน 1 และอรูปรูป 4 การเจริญภาวนาทั้งสมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา มีอานิสงส์อันยิ่งใหญ่



สามารถทำให้ผู้ปฏิบัตินั้น ไปบังเกิดในเทวะโลกได้ความเชื่อเรื่องของการทำบุญ ในพุทธศาสนาแล้วว่า (พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, 2555)

หากบุคคลใด หมั่นเจริญภาวนาอบรมจิต ให้เป็นสมาธิตั้งมั่นแล้ว เมื่อสิ้นชีพจากมนุษย์แล้ว ก็จะได้ไปบังเกิดในเทวะโลก หากบุคคลใดเจริญสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐานจนได้ฌานแล้ว บุคคลนั้นจะได้ไปบังเกิดในพรหมโลก คำว่าพรหมโลก คือเป็นดินแดนแห่งผู้สร้างบุญด้วยสมาธิ พรหมภูมิ หรือพรหมโลก คือถือว่าเป็นดินแดนของพรหม อันเป็นภพภูมิที่สถิตอยู่เสวยสุขของพรหม ผู้อุบัติเกิดในพรหมวิมานในพรหมโลก เป็นแดนซึ่งมีแต่ความสุข อันเกิดจากฌานเท่านั้น แบ่งชั้นตามอำนาจฌานที่ได้บรรลุ และพรหมโลกนี้ตามคัมภีร์กล่าวว่า ปราศจากความทุกข์ ที่เนื่องด้วยกามราคะทั้งปวง (พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, 2555)

พรหมภูมิแบ่งออกเป็น 2 อย่าง ได้แก่ 1) รูปพรหม คือพรหมที่มีรูป 2) อรูปพรหม คือพรหมที่ไม่มีรูป ในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีความเชื่อว่า หากบุคคลใดทำบุญด้วยการเจริญสมถกรรมฐาน หรือวิปัสสนากรรมฐานก็ตาม บุคคลนั้นหากละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมจะเข้าสู่สุคติโลกสวรรค์ เนื่องด้วยผลแห่งการเจริญภาวนา ผู้ที่ทำสมาธิภาวนาจนได้ฌาน ไปบังเกิดเป็นพรหมในพรหมโลก พรหมโลกมีอยู่ 16 ชั้น คัมภีร์พระไตรปิฎกกล่าวว่า พรหมชั้นที่ 1 ถึงชั้นที่ 11 เป็นผลจากสมถภาวนา ส่วนชั้นที่ 12 ถึงชั้นที่ 16 เป็นผลจากวิปัสสนาภาวนา ลักษณะของพรหมเป็นบุรุษเพศทั้งสิ้น หน้าตางดงาม มีรัศมีกายส่องสว่างยิ่งนัก อิ่มทิพย์ด้วยฌานสมาบัติ จึงไม่ต้องกินอาหารเหมือนมนุษย์ ในคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวว่า การทำบุญด้วยการให้ทาน และการรักษาศีลนั้นจะทำให้ไปบังเกิดอยู่ในเทวะโลก ส่วนผู้ที่ทำบุญด้วยสมาธิ คือการเจริญสมถกรรมฐาน การเจริญวิปัสสนากรรมฐาน จนสามารถบรรลุฌานที่ 1 ถึงฌานที่ 4 ตามลำดับ บุคคลนั้นเมื่อละจากโลกมนุษย์ไปแล้ว จึงจะได้ไปบังเกิดในพรหมโลก เนื่องด้วยอานิสงส์แห่งการเจริญสมาธิภาวนา (พร รัตนสุวรรณ, 2539)

บทสรุป

สวรรค์หรือดินแดน อันเป็นทิพย์มีอยู่หกชั้น ได้แก่ ชั้นจาตุมหาราชิกา ชั้นดาวดึงส์ ชั้นยามา ชั้นดุสิต ชั้นนิมมานรดี และชั้นปรนิมมิตวสวัตดี การที่ได้ไปบังเกิดในสวรรค์เนื่องด้วย อานิสงส์แห่งการมีศรัทธาต่อพระรัตนตรัย การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา เมื่ออุบัติขึ้นจะตั้งอยู่ในวิมานงามสาวทันที ไม่มีความแก่บังเกิดขึ้นเหมือนมนุษย์ มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัย มีอาหารทิพย์บังเกิดขึ้น มีบริวารคอยรับใช้ และมีเสื้อผ้าเป็นทิพย์ เพลิดเพลินบันเทิงอยู่กับการชมสวน ส่วนจะอุบัติขึ้นในสวรรค์ชั้นไหนเป็นเทวดาประเภทใด อยู่ในฐานะอะไร ขึ้นอยู่กับบุญที่ตัวเอง ได้สั่งสมมาเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ สวรรค์หรือเทวภูมิถูกแบ่งออกเป็นสามประเภท ได้แก่ สวรรค์ชั้นล่าง ประกอบด้วย สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา และสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ สวรรค์ชั้นกลาง ประกอบด้วย สวรรค์ชั้นยามา และสวรรค์ชั้นดุสิต สวรรค์ชั้นสูง ประกอบด้วย สวรรค์ชั้นนิมมานรดี และสวรรค์ชั้นปรนิมมิตวสวัตดี ซึ่งสวรรค์ทั้งหกชั้นนี้ จัดว่าเป็นสวรรค์ฝ่ายอภามาพจรภูมิ คือเป็นภพภูมิที่ยังมีการเสพกามคุณอยู่ ส่วนสวรรค์ชั้นรูปพรหม และสวรรค์ชั้นอรูป



พรหมจัดเป็นสวรรค์ชั้นสูง เพราะไม่เกี่ยวข้องกับกามคุณทั้งสิ้น โดยมีความเป็นอยู่ด้วยสมาธิ และฌานเป็นอาภิน

ส่วนการมีศรัทธาในพระรัตนตรัย การให้ทาน และการรักษาศีลนั้น ทำให้ไปบังเกิดในอภิมหาพรหมสวรรค์ทั้งหกชั้น ส่วนการเจริญภาวนาจนได้ฌานสมาธินั้น ทำให้ไปบังเกิดอยู่ในพรหมโลก ตามกำลังแห่งฌานของตน ที่ได้ปฏิบัติมาเมื่อครั้งยังเป็นมนุษย์ พระพุทธศาสนาเถรวาทได้อาศัยข้อมูล จากคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นหลักฐานยืนยัน ถึงหนทางอันจะนำไปสู่สวรรค์ โดยปรากฏอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ การมีศรัทธาต่อพระรัตนตรัย การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเชื่อว่า หากบุคคลใดมีความศรัทธาในพระรัตนตรัย ให้ทานแก่พระภิกษุสงฆ์อยู่เสมอ และรักษาศีลอยู่เนืองนิตย์ ครั้นละอัตภาพจากมนุษย์โลกนี้แล้ว จะไปบังเกิดในเทวโลก ส่วนบุคคลใดเจริญสมาธิภาวนาจนได้ฌาน คือตั้งแต่ปฐมฌานไปจนถึงจตุตถฌาน เมื่อบุคคลนั้นละอัตภาพจากมนุษย์โลกนี้แล้ว จะไปบังเกิดอยู่ในพรหมโลกอันเป็นโลกที่ปราศจากกามคุณทั้งปวง

เอกสารอ้างอิง

- คุณ โทชนธ์. (2547). หลักธรรมในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- จักราพิชญ์ อัทธโน. (2560). บาปและบุญให้ผลนรกสวรรค์มีจริง. กรุงเทพมหานคร: อีเทอร์นิตี้ไอดี.
- ณัฐพันธ์ ปิ่นทวีเกียรติ. (2562). พระมาลัยท่องนรกและสวรรค์. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- ณัฐพชรธรรม ธนัทธเมธากรณ์. (2554). ท่องนรกเที่ยวสวรรค์. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมะ.
- दनัย ไชยโยธา. (2527). ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู. กรุงเทพมหานคร: เสริมวิทย์.
- เดือน คำดี. (2531). ศาสนาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: อำนวยสาสน์.
- ทินพันธ์ นาคะตะ. (2539). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- ธนภณ สมหวัง. (2556). คู่มือมนุษย์ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ทองเกษม.
- นิตย จารุศร. (2547). สารธรรม. กรุงเทพมหานคร: เจริญบุญการพิมพ์.
- นิยะดา เหล่าสุนทร. (2543). คัมภีร์ไตรภูมิพระร่วง. กรุงเทพมหานคร: แม่คำผาง.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2548). ทศบารมี. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระพรหมมิ่งคลาจารย์. (2546). เจริญภาวนาศิลปะการแก้ปัญหาชีวิต. กรุงเทพมหานคร: ไพลิน.
- พระสาสนโสภณ. (2509). พระจุฬามณีมหาเจดีย์. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- พระธรรมโกศาจารย์. (2525). แม่สอนไว้. กรุงเทพมหานคร: ยาใจ.
- พระธรรมปิฎก. (2552). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระธรรมโกศาจารย์. (2550). พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- พระธรรมกิตติวงศ์. (2548). พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง.
- พระราชภาวนาวิสุทธิ. (2545). พระเจดีย์จุฬามณี. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- พระราชธรรมวิจารณ์. (2525). พุทธานุสสติ. กรุงเทพมหานคร: บันลือสาสน์.
- พระราชญาณวิสิฐ. (2552). การเจริญภาวนา. กรุงเทพมหานคร: เอสทีพีเพรส.



- พระกวีวรรณ. (2505). พรหมชาลสูตร. กรุงเทพมหานคร: อภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย.
- พระสัทธัมมโชติกะ. (2546). คัมภีร์ปรมัตถโชติกะ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสัทธัมมโชติกะ.
- พระครูวินัยธรสุเทพ อภิญาโน. (2539). ภาพของเทวดาในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สยาม.
- พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2555). ภูมินรภาพสวรรค์. กรุงเทพมหานคร: บลิสพับลิชชิง.
- พระพานิช ญาณชีโว. (2539). ไตรภูมิพระร่วง. กรุงเทพมหานคร: ตรงหัว.
- พร รัตนสุวรรณ. (2539). สวรรค์. กรุงเทพมหานคร: ฟ็อกเก็ตบุ๊กส์.
-